

en bewekande Omständighet at wärfwa och öfwertala Folk från flere Kanter til detta Härtåg mot Småland. I den äldsta Lunds Domkyrkas Minnesbok, som Hr. Professor Bring utgifwit in *Mon. Scan.* nämnas som oftast *conversi*, d. ä. nyss omwände wid denne Tid, fastän Skåne långt förr än Småland til Christendomen blifwit omwändt. — Om Ordet Odal wil jag, emedan det wid annat Tilfalle beqwämligare kan förklaras, nu allenast ärinra, at Odel i Småland än i dag kallas en lönande och fruktbar Jord.»

Brate läser, såsom nämnt, **atufi**, och han tolkar tydligen meningen så: »Denna by är deras odal, och de ägde gods.» »Det afslutande **finupar sun o ilhiastapum** passar ej på det ställe, där det står uti inskriften; jag förmodar att det utgör ett upprepande af **finuipar sun** i början för att få tillfälle att inflicka det då afglömda **o ilhiastapum**.»

131. Rinkeby, Danderyds sn.

Pl. 87.

Fig. 119. U 131. Rinkeby, Danderyds sn.
Efter B 220.

Litteratur: B 220, 1117, L 661, D 2: 8. Ransakningarna 1667—84; Joh. Peringskiöld, Monumenta 3, bl. 51; O. Celsius, SR 1, s. 204; R. Dybeck, Reseberättelse 1865; UFT h. 4 (1875), s. 10; E. Brate, Anteckningar 1902 (ATA); M. Palmgren, Runinskrifterna i Danderyds socken, 1934 (hs i ATA).

Äldre avbildningar: Leitz och Hadorph, två träsnitt, det ena signerat även »ICH» (i Peringskiölds Monumenta och B 220, 1117); teckning i »Danderyds och Lidingö Antikvitetsbok» (ATA); Dybeck a. a.; Brate foto 1902 (ATA).

Runstenen har sedan gammalt haft sin plats i Rinkeby södra gärde på en mindre hög, som måhända är en rest av de många hedna gravar, som enligt Dybeck skola ha funnits här. »Vthi Rincheby giärde een kullfallen Runnesteen», säges i *Ransakningarna*. Peringskiöld: »Rinkeby gärde i Dandery sochn». Celsius undersökte inskriften den 19 juni 1702. Dybeck meddelar, att stenen nyligen åter blivit rest på sin gamla plats. Vid Brates besök 1902 stod den, »starkt lutad bakåt, på en stenholme i åkerfältet V om vägen mellan Danderyds kyrka och Rinkeby». År 1931 flyttades den 20 m. åt SV till en plats, där fast berg går i dagen och ger stenen ett säkert underlag. Den ristade sidan är vänd mot Ö.

Rödaktig granit. Höjd 2,13 m., största bredd 1,2 m. — På v. sidan nedtill ha två större bitar av stenen lossnat; runslingan innanför har skadats och flagat av, varvid i det närmaste tre runor ha gått förlorade. Skadan är antydd redan på Leitz' träsnitt, och på Brates fotografi ser man en tydlig spricka. Sedan har emellertid flisan fallit av och försvunnit. — F. ö. är ristningen tydlig och väl bevarad.

Inskrift (med det inom [] supplerat efter äldre läsningar):

× **piakn** × **auk** × **tan** × [**lit**] **u** × **raisa** × **stain** × **aftir** × **porstain** × **fapur** × **sin** × **auk** × **kunuar** **aftir** × **bonta** × **sin** ×

Piagn ok Dan letu ræisa stæin æftir Þorstæin, faður sinn, ok Gunvar æftir bonta sinn.

»Tägn och Dan läto resa stenen efter Torsten, sin fader, och Gunvar efter sin man.»

Till läsningen: Icke stungna äro 4, 50 **k**, 45, 67 **i**. Efter 55 **r** finnes intet sk. — Hadorph: sk efter 55 **r**. — Celsius: 50 **k** saknas, 47—55 **auk** × **unuar**; 56 **i**. — Dybeck: sk efter 55 **r**.

Bst i **a**, **n** och **o** skära hst tvärs över, men äro oftast ganska korta.

Om mansnamnet *Piagn*, *Pegn* se Sö 237, U 34, om *Dan* U 114. *Gunnvar* synes ha varit ett sällsynt kvinnonamn. Detta är det enda belägget i uppländska inskrifter. Dessutom förekommer det i två västgötska (T 60 Eggvena, Vg 9, T 64 Leksberg). Från medeltiden är *Gunnur* (av *Gunnvor*) endast känt genom ett par västgötska urkunder och ett västgötskt ortnamn, *Gunnar* (sannolikt för *Gunvar*) genom en sörmländsk urkund (Lundgren). I Danmark är däremot namnet rikligt belagt (*DGP*), likaså i Norge och på Island (Lind). Det förekommer på västnordiskt område tidigast i ett par runinskrifter: **kunuur** Dynna, Hadeland, **kunuaru** Bergenhus. Vid sidan av kvinnonamnet *Gunnvar* (-*vgr*, -*ur*) finnes ett mansnamn *Gunnvarr*, belagt i en småländsk och två gotländska inskrifter (L 1235 Skeppersta, Smål., L 1590, 1591 Stenkumla, Gotl.). Huruvida **kynuar** Sö 257 är ett mansnamn eller ett kvinnonamn, kan ej avgöras. Efterleden är sannolikt adj. *varr* 'vaksam, försiktig' (jfr J. Sahlgren, *Eddica et Scaldica* 2, s. 301).

132. Rinkeby, Danderyds sn.

Litteratur: R. Dybeck, Reseberättelse 1863 (ATA); M. Palmgren, Runinskrifterna i Danderyds socken, 1934 (hs i ATA).

I sin reseberättelse för 1863 meddelar Dybeck: »Icke långt från runstenen på Rinkeby gärde (B 220) i Danderyds socken fann jag ett mindre stycke af en annan runsten, hvilket nyligen blifvit uppgräft ur en åker. Å stenen finnas blott orden **at : inkifast arf . . . li : risti :**» Följande år besökte Dybeck socknarna Danderyd, Täby, Angarn och Vada; han anmärker i sin reseberättelse blott summariskt, att »alla här af mig förut sedda runstenar funnos i behåll». Emellertid finnes ej fragmentet med i *Sveriges runurkunder*, och det har tydligen kort efter Dybecks besök förkommit.

Inskrift:

. . . at : inkifast arf . . . li : risti :

5 10 15 20

. . . at *Ingifast arf*[a] . . . -li *risti*.

»... efter Ingefast, [sin] arvinge . . . ristade.»

133. Täby kyrka.

Pl. 86, 87.

Litteratur: B 129, L 643, D 2: 10. Joh. Bureus, F a 6 s. 140 n:r 22 (Axehiellm), F a 5 n:r 398; Ransakningarna 1667—84; J. Peringskiöld, Monumenta 3, bl. 52; P. Dijkman, Historiske Anmärkningar (1723), s. 31; O. Celsius, SR 2, s. 391; C. M. Brandelius, Descriptio Paroeciæ Roslagiæ Täby (Diss. Ups., pres. E. M. Fant, 1786), s. 27; R. Dybeck, Svenska runurkunder n:r 98; UFT h. 10 (1882), s. 193; E. Brate, Sverges runinskrifter (1922), s. 64, Svenska runristare (1925), s. 81, Anteckningar 1902 (ATA); O. von Friesen, Upplands runstenar (1913), s. 56; O. Montelius i Fornvännen 1914, s. 122; Sveriges kyrkor, Uppland 1: 1 (1918), s. 122.

Äldre avbildningar: Leitz och Hadorph, träsnitt (i Peringskiölds Monumenta och B 129); Dybeck a. a.; Brate foto 1902 (ATA); S. Brandel foto 1917 (i: Sveriges kyrkor).

Runstenen är sönderslagen i två delar, som äro inmurade i Täby kyrka på utsidan nära grunden. Det större stycket, som har utgjort runstenens övre del, sitter i västra väggen av det gamla vapenhuset, som är utbyggt på kyrkans södra sida. Det mindre stycket, runstenens nedre